

Soạn bài: Cách làm bài nghị luận về một sự việc, hiện tượng đời sống

CÁCH LÀM BÀI NGHỊ LUẬN VỀ MỘT SỰ VIỆC, HIỆN TƯỢNG ĐỜI SỐNG

I. KIẾN THỨC CƠ BẢN

1. Đề bài nghị luận về một sự việc, hiện tượng đời sống

a) Đọc và so sánh các đề bài sau:

Đề 1: Đất nước ta có nhiều tấm gương học sinh nghèo vượt khó, học giỏi. Em hãy trình bày một số tấm gương đó và nêu suy nghĩ của mình.

Đề 2: Chất độc màu da cam mà đế quốc Mỹ đã rải xuống các cánh rừng miền Nam thời chiến tranh đã để lại di họa nặng nề cho hàng chục vạn gia đình. Hàng chục vạn người đã chết. Hàng vạn trẻ em chịu tật nguyền suốt đời. Cả nước đã lập quỹ giúp đỡ các nạn nhân nhằm phần nào cải thiện cuộc sống và xoa dịu nỗi đau cho họ. Em hãy nêu suy nghĩ của mình về các sự kiện đó.

Đề 3: Trò chơi điện tử là món tiêu khiển hấp dẫn. Nhiều bạn vì mãi chơi mà sao nhãng học tập và còn phạm những sai lầm khác. Hãy nêu ý kiến của em về hiện tượng đó.

Đề 4: Đọc mẩu chuyện sau đây và nêu những nhận xét, suy nghĩ của em về con người và thái độ học tập của nhân vật.

Nguyễn Hiền nhà rất nghèo, phải xin làm chú tiểu trong chùa. Việc chính là quét lá và dọn dẹp vệ sinh. Nhưng cậu rất thông minh và ham học. Những buổi thầy giảng kinh, cậu đều nép bên cửa lắng nghe, rồi chỗ nào chưa hiểu, cậu hỏi thầy giảng thêm. Thấy Nguyễn Hiền thông minh, mau hiểu, thầy dạy cho cậu học chữ. Không có giấy, Nguyễn Hiền lấy lá để viết chữ, rồi lấy que tre xâu thành từng xâu ghim xuống đất. Mỗi ghim là một bài.

Một hôm Nguyễn Hiền xin thầy cho đi thi. Thầy ngạc nhiên bảo:

- Con đã học tập được bao nhiêu mà dám thi thố với thiên hạ?

- Con xin thi thử xem sức học của mình đến đâu.

Năm ấy, Nguyễn Hiền đã đỗ trạng nguyên. Vua Trần cho Nguyễn Hiền còn nhỏ quá, mới 12 tuổi, nên không bổ dụng.

Một thời gian sau, vua có việc tiếp sứ giả nước ngoài, cho gọi Nguyễn Hiền về triều. Nguyễn Hiền bảo:

- Đón trạng nguyên mà không có võng lọng sao? Ông về tâu với vua xin cho đầy đủ nghi thức.

Vua đành cho các quan mang võng lọng rước quan Trạng nguyên về kinh..

(Theo Cửu Thợ, Một trăm gương tốt thiếu nhi Việt Nam, NXB Trẻ, TPHCM, 1999)

b) Chỉ ra những điểm giống nhau giữa các đề bài trên.

Gợi ý: Một đề bài văn nghị luận về sự việc, hiện tượng đời sống thường có phần: nêu sự việc, hiện tượng cần bàn và nêu yêu cầu cần thực hiện.

c) Em thử nghĩ ra những đề bài tương tự như các đề bài trên.

Gợi ý:

- Sự việc, hiện tượng nghị luận có thể là sự việc, hiện tượng tốt đáng ca ngợi, biểu dương; cũng có thể là sự việc, hiện tượng không tốt, cần phê phán, khuyến cáo.

- Sự việc, hiện tượng cần nghị luận có thể được nêu ra cụ thể trong đề bài hoặc chỉ gợi ý, yêu cầu người nghị luận phải tự hình dung, mô tả.

- Yêu cầu của đề bài thường là: “nêu suy nghĩ”, “nêu ý kiến nhận xét”, “đánh giá”, “bày tỏ thái độ”...

2. Cách làm bài văn nghị luận về một sự việc, hiện tượng đời sống

Cho đề bài:

Báo đưa tin: “Bạn Phạm Văn Nghĩa là học sinh lớp 7 trường Trung học cơ sở Bắc Sơn, quận Gò Vấp, nhà ở Hóc Môn. Nghĩa thường giúp mẹ trồng trọt.

Một hôm, mẹ thấy Nghĩa cầm tờ giấy hứng cái gì đó, mẹ hỏi: “Con làm gì đấy?”. Nghĩa trả lời: “Con thụ phấn cho bắp”. Vụ ấy ruộng bắp nhà Nghĩa năng suất cao hơn mọi năm.

Ở nhà Nghĩa còn nuôi gà, nuôi heo. Em còn làm một cái tời để mẹ kéo nước cho đỡ mệt.

Thành đoàn Thành phố Hồ Chí Minh đã phát động phong trào “Học tập Phạm Văn Nghĩa”. Phong trào ấy được các bạn học sinh nhiệt liệt hưởng ứng.”

Em hãy nêu suy nghĩ của mình về hiện tượng ấy.

(1). Tìm hiểu đề và tìm ý

- Tìm hiểu đề

+ Đề thuộc loại gì?

+ Đề đưa ra hiện tượng, sự việc gì?

+ Đề yêu cầu em phải làm gì?

- Tìm ý: Phân tích sự việc, hiện tượng đề đưa ra để tìm ý nghĩa của nó.

+ Những việc làm của Nghĩa cho thấy em là người như thế nào?

+ Vì sao Thành đoàn Thành phố Hồ Chí Minh phát động phong trào học tập Bạn Nghĩa?

+ Những việc làm của Nghĩa có khó không?

+ Nếu mọi học sinh đều có ý thức làm như Nghĩa thì cuộc sống sẽ tốt lên như thế nào?

(2) Lập dàn bài

Sắp xếp các ý theo bố cục 3 phần của bài văn nghị luận:

a) Mở bài:

- Giới thiệu hiện tượng Phạm Văn Nghĩa: Em được biết đến hiện tượng này qua phương tiện thông tin nào hay trực tiếp chứng kiến? Phạm Văn Nghĩa bao nhiêu tuổi, học lớp mấy, trường nào, quê ở đâu?

- Giới thiệu ý nghĩa tấm gương Phạm Văn Nghĩa: Nghĩa đã làm gì, việc làm ấy có ý nghĩa thế nào? (Nêu khái quát).

b) Thân bài:

- Phân tích ý nghĩa những việc làm của Phạm Văn Nghĩa;
- Đánh giá việc làm của Phạm Văn Nghĩa;
- Đánh giá ý nghĩa của việc phát động học tập theo gương Phạm Văn Nghĩa.

c) Kết bài:

- Khái quát ý nghĩa tấm gương Phạm Văn Nghĩa: nêu suy nghĩ, nhắn nhủ mọi người;
- Tự rút ra bài học cho bản thân: Em sẽ học tập gương Phạm Văn Nghĩa như thế nào? (làm những việc cụ thể nào để học tập gương ấy).

(3) Viết bài

- Chú ý mối liên kết khi viết các phần (Mở bài – Thân bài – Kết luận);
- Chú ý viết phần thân bài: Mỗi ý đã lập và sắp xếp trong dàn bài viết thành một đoạn văn.
- Cần phân tích các việc làm của Nghĩa: Có thể phân tích trước rồi từ đó rút ra ý nghĩa của từng việc làm hoặc ngược lại. Ý nghĩa chung của tấm gương Phạm Văn Nghĩa phải được rút ra sau những phân tích cụ thể (nêu sự việc trước, chỉ ra ý nghĩa sau). Biết đưa ra những suy nghĩ của riêng mình về những việc làm của Phạm Văn Nghĩa cũng như ý nghĩa của những việc làm ấy.
- Chú ý cách đặt câu, lựa chọn từ ngữ.

(4) Đọc lại bài viết và sửa chữa

- Mở bài và Kết bài đã hợp lí chưa?
- Chú ý sửa lỗi viết đoạn: Đoạn đã tập trung làm nổi bật được ý chưa? Các đoạn có liên kết, mạch lạc với nhau không?
- Sửa các lỗi về câu, từ ngữ, chính tả.